

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

VERICA TRSTENJAK

της 24ης Απριλίου 2008¹

I — Εισαγωγή

1. Στην υπό κρίση υπόθεση, το αιτούν δικαστήριο έχει θέσει το ερώτημα αν εθνική κανονιστική ρύθμιση δυνάμει της οποίας αναγκαστική εκτέλεση για την ικανοποίηση μη αμφισβητούμενων απαιτήσεων κατά δημόσιας αρχής χωρεί μόνο μετά την πάροδο προθεσμίας 120 ημερών από την ημερομηνία επιδόσεως του εκτελεστού τίτλου στη δημόσια αρχή προσκρούει στην οδηγία 2000/35/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 2000, για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές (στο εξής: οδηγία 2000/35)².

2. Το ερώτημα ανέκυψε στο πλαίσιο διαδικασίας αναγκαστικής εκτελέσεως την οποία κίνησε ενώπιον του Tribunale civile di Roma η εταιρία Caffaro s.r.l. (στο εξής: Caffaro) κατά της Azienda Unità Sanitaria Locale RM/C (στο εξής: USL) βάσει εκτελεστού τίτλου την έκδοση του οποίου πέτυχε η Caffaro σύμφωνα με την εθνική ρύθμιση με την οποία μεταφέρθηκε στην εθνική νομοθεσία η οδηγία 2000/35.

II — Νομοθετικό πλαίσιο

A — Κοινοτικό δίκαιο

3. Η τέταρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2000/35 ορίζει τα εξής:

«Στις 29 Μαΐου 1997 η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή διατύπωσε γνώμη σχετικά με την Πράσινη Βίβλο της Επιτροπής “Οι δημόσιες συμβάσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση: κατευθύνσεις και προβληματισμοί για το μέλλον” [...]»

4. Η πέμπτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2000/35 ορίζει τα εξής:

«Στις 4 Ιουνίου 1997 η Επιτροπή δημοσίευσε ένα πρόγραμμα δράσης για την ενιαία αγορά, στο οποίο υπογράμμισε ότι το πρόβλημα των καθυστερήσεων πληρωμών αποτελεί ένα ολόένα και σοβαρότερο εμπόδιο για την επιτυχία της ενιαίας αγοράς.»

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η σλοβενική.

2 — ΕΕ L 200, 8.8.2000, σ. 35.

5. Η έβδομη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2000/35 ορίζει τα εξής:

«Οι επιχειρήσεις, και κυρίως οι μικρές και μεσαίες, επωμίζονται μεγάλα διοικητικά και οικονομικά βάρη εξαιτίας των υπερβολικά μεγάλων προθεσμιών πληρωμής και των καθυστερήσεων πληρωμών. Επιπλέον, τα προβλήματα αυτά αποτελούν βασική αιτία της αφερεγγυότητας που απειλεί την επιβίωση των επιχειρήσεων και οδηγούν στην απώλεια μεγάλου αριθμού θέσεων απασχόλησης.»

6. Η ένατη και η δέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2000/35 ορίζουν τα εξής:

«Οι διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τους κανόνες και τις πρακτικές πληρωμής παρακωλύουν την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

Η κατάσταση αυτή έχει ως αποτέλεσμα να περιορίζονται σημαντικά οι εμπορικές συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών. Αυτό αντιβαίνει προς το άρθρο 14 της Συνθήκης,

δεδομένου ότι οι επιχειρηματίες θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να συναλλάσσονται σε όλη την εσωτερική αγορά υπό συνθήκες που να εξασφαλίζουν ότι οι διασυνοριακές συναλλαγές δεν συνεπάγονται μεγαλύτερους κινδύνους από τις εγχώριες πωλήσεις. Η εφαρμογή ουσιαδώς διαφορετικών κανόνων για τις εσωτερικές και τις διασυνοριακές συναλλαγές θα οδηγούσε σε στρεβλώσεις του ανταγωνισμού.»

7. Η δέκατη πέμπτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2000/35 αναφέρει ότι:

«Η παρούσα οδηγία απλώς ορίζει τον όρο “εκτελεστός τίτλος” αλλά δεν ρυθμίζει τις διάφορες διαδικασίες αναγκαστικής εκτέλεσης ενός τέτοιου τίτλου ούτε τους όρους σύμφωνα με τους οποίους μπορεί να διακοπεί ή να ανασταλεί η αναγκαστική εκτέλεση ενός τέτοιου τίτλου.»

8. Η εικοστή δεύτερη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2000/35 ορίζει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία θα πρέπει να διέπει όλες τις εμπορικές συναλλαγές, ανεξαρτήτως του εάν αυτές διενεργούνται μεταξύ ιδιωτικών ή δημοσίων επιχειρήσεων ή μεταξύ επιχειρήσεων και δημοσίων αρχών, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι οι τελευταίες προβαίνουν σε σημαντικό όγκο πληρωμών προς τις επιχειρήσεις. Κατά συνέπεια, θα πρέπει επίσης να διέπει όλες τις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ των κυρίων αναδόχων και των προμηθευτών και υπεργολάβων τους.»

«“εκτελεστός τίτλος”: κάθε απόφαση ή διαταγή πληρωμής που εκδίδεται από δικαστήριο ή άλλη αρμόδια αρχή, είτε προς άμεση καταβολή είτε κατά δόσεις, η οποία παρέχει τη δυνατότητα στον δανειστή να απαιτήσει την είσπραξη του χρέους με αναγκαστική εκτέλεση έναντι του οφειλέτη· στον ορισμό συμπεριλαμβάνονται οι αποφάσεις ή εντολές πληρωμής που είναι προσωρινά εκτελεστές και παραμένουν εκτελεστές ακόμα και σε περίπτωση που ο οφειλέτης ασκήσει ένδικο μέσο κατ’ αυτών.»

9. Η εικοστή τρίτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2000/35 ορίζει τα εξής:

11. Το άρθρο 5 της οδηγίας 2000/35, που φέρει τον τίτλο «Διαδικασίες είσπραξης για μη αμφισβητούμενες απαιτήσεις», ορίζει τα ακόλουθα:

«Το άρθρο 5 της παρούσας οδηγίας προβλέπει ότι η διαδικασία είσπραξης μη αμφισβητούμενων οφειλών πρέπει να ολοκληρώνεται εντός βραχείας προθεσμίας σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία αλλά δεν απαιτεί από τα κράτη μέλη να θεσπίσουν ειδική διαδικασία ή να τροποποιήσουν τις ισχύουσες νομικές τους διαδικασίες κατά συγκεκριμένο τρόπο.»

«1. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι ένας εκτελεστός τίτλος μπορεί να εκδίδεται, ασχέτως του ύψους της οφειλής, κανονικά εντός 90 ημερολογιακών ημερών από την κατάθεση της αγωγής ή αίτησης του δανειστή στο δικαστήριο ή σε άλλη αρμόδια αρχή, εφόσον δεν υπάρχει αμφισβήτηση της οφειλής ή πτυχών της διαδικασίας. Το καθήκον αυτό επιτελείται από τα κράτη μέλη σύμφωνα με τις αντίστοιχες εθνικές νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις.

10. Το άρθρο 2 της οδηγίας 2000/35, το οποίο περιέχει τους ορισμούς, ορίζει, στην παράγραφο 5, τα εξής:

2. Οι αντίστοιχες εθνικές νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις

εφαρμόζουν τους ίδιους όρους σε όλους τους δανειστές που είναι εγκατεστημένοι στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

12. Το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 2000/35 ορίζει τα ακόλουθα:

3. Στο χρονικό διάστημα των 90 ημερών που αναφέρεται στην παράγραφο 1 δεν περιλαμβάνονται:

«Τα κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθούν με την παρούσα οδηγία πριν από τις 8 Αυγούστου 2002. Ενημερώνουν αμέσως την Επιτροπή σχετικά.»

α) οι προθεσμίες κοινοποιήσεως ή επιδόσεως εγγράφων·

B — Ιταλικό δίκαιο

β) οι καθυστερήσεις για τις οποίες ευθύνεται ο δανειστής, όπως π.χ. ο χρόνος που δαπανάται για τη διόρθωση αιτήσεων.

13. Η οδηγία 2000/35 μεταφέρθηκε στην ιταλική έννομη τάξη με το νομοθετικό διάταγμα 231 της 9ης Οκτωβρίου 2002 (στο εξής: ν.δ. 231/2002)⁴. Το άρθρο 5 της οδηγίας 2000/35 μεταφέρθηκε με το άρθρο 9 του ν.δ. 231/2002, με το οποίο τροποποιήθηκαν διάφορες διατάξεις του ιταλικού Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας⁵, προκειμένου να επιταχυνθεί η διαδικασία εκδόσεως εκτελεστού τίτλου για την είσπραξη μη αμφισβητούμενων απαιτήσεων.

4. Το παρόν άρθρο δεν θίγει τις διατάξεις της σύμβασης των Βρυξελλών για τη δικαιοδοσία και εκτέλεση των αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις.»³

4 — Decreto legislativo 231 της 9ης Οκτωβρίου 2002, *GURI* αριθ. 249 της 23ης Οκτωβρίου 2002. Όσον αφορά τη θεωρία, βλ., για παράδειγμα, Kindler, P., *Umsetzung der EG-Zahlungsverzugsrichtlinie in Italien, Recht der Internationalen Wirtschaft*, αριθ. 4/2003, σ. 241.

5 — Codice di procedura civile, *GURI* αριθ. 253 της 28ης Οκτωβρίου 1940, ως τροποποιηθείς ισχύει.

3 — Παγιομένη μορφή που δημοσιεύτηκε στην ΕΕ C 27, 26.1.1998, σ. 3.

14. Όπως προκύπτει από τη διάταξη περί παραπομπής, στην Ιταλία η διαδικασία που ακολουθείται για την έκδοση εκτελεστού τίτλου σύμφωνα με το άρθρο 641 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας είναι η εξής: μετά την κατάθεση της σχετικής αιτήσεως, ο δικαστής εκδίδει εντός τριάντα ημερών διαταγή (decreto) με την οποία υποχρεώνει τον οφειλέτη να εξοφλήσει την οφειλή. Η επίδοση της διαταγής πραγματοποιείται εντός δέκα περίπου ημερών. Η διαταγή ορίζει ότι ο οφειλέτης υποχρεούται να καταβάλει το οφειλόμενο ποσό εντός σαράντα ημερών ή να ασκήσει ανακοπή εντός της ίδιας προθεσμίας. Αν ο οφειλέτης δεν ασκήσει ανακοπή ή δεν εξοφλήσει την οφειλή εντός της εν λόγω προθεσμίας, χορηγείται στον δανειστή ο εκτελεστός τίτλος για την αναγκαστική εκτέλεση της αναγνωρισθείσας απαιτήσεως. Ο δανειστής ο οποίος προτίθεται να προβεί σε αναγκαστική εκτέλεση πρέπει να επιδώσει τον εκτελεστό τίτλο στον οφειλέτη.

ποιήθηκε με το άρθρο 147 του ν. 388/2000, ορίζει τα εξής:

«Οι κρατικές αρχές και οι μη οικονομικού χαρακτήρα δημόσιοι φορείς διαθέτουν για την εκτέλεση δικαστικών και διαιτητικών αποφάσεων που είναι εκτελεστές και τους υποχρεώνουν στην πληρωμή χρηματικών ποσών προθεσμία εκατόν είκοσι ημερών από την επίδοση του εκτελεστού τίτλου. Πριν τη λήξη της προθεσμίας αυτής, ο δανειστής δεν έχει το δικαίωμα να προβεί σε αναγκαστική εκτέλεση κατά των εν λόγω αρχών και φορέων, ούτε μπορούν να διενεργηθούν εκτελεστικές πράξεις.»

15. Ειδικές διατάξεις για την αναγκαστική εκτέλεση κατά δημοσίων αρχών περιέχει το νομοθετικό διάταγμα 669 της 31ης Δεκεμβρίου 1996⁶ (στο εξής: ν.δ. 669/1996), όπως τροποποιήθηκε, με τον νόμο 30 της 28ης Φεβρουαρίου 1997⁷ και με το άρθρο 147 του νόμου 388 της 23ης Δεκεμβρίου 2000⁸ (στο εξής: ν. 388/2000). Με το άρθρο 147 του ν. 388/2000 ο χρόνος αναστολής της εκτέλεσεως αυξήθηκε από 60 σε 120 ημέρες. Το άρθρο 14 του ν.δ. 669/1996, όπως τροπο-

III — Τα πραγματικά περιστατικά, η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

16. Η δανειστριά Caffaro κίνησε ενώπιον του Tribunale ordinario di Roma διαδικασία αναγκαστικής εκτελέσεως κατά της USL αφορώσα μη αμφισβητούμενη απαίτηση απορρέουσα από εμπορική συναλλαγή. Στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου χορηγήθηκε στη δανειστριά εκτελεστός τίτλος υπό την έννοια του ν.δ. 231/2002, με το οποίο μεταφέρθηκε στην ιταλική έννομη τάξη η οδηγία 2000/35. Ο εκτελεστός τίτλος επιδόθηκε στην οφειλέτιδα στις 6 Δεκεμβρίου 2004. Η αναγκαστική

6 — Decreto legislativo 669 της 31ης Δεκεμβρίου 1996, *GURI* αριθ. 305 της 31.12.1996.

7 — *GURI* αριθ. 50 της 1.3.1997.

8 — *GURI* αριθ. 302 της 29.12.2000, τακτικό συμπλήρωμα αριθ. 219.

εκτέλεση έλαβε τη μορφή κατασχέσεως χρηματικών ποσών που είχε καταθέσει η οφειλέτιδα στην Banca di Roma, στην οποία επιδόθηκε ο εκτελεστός τίτλος την ίδια ημερομηνία. Κατόπιν αιτήματος της οφειλέτιδας, η κατάσχεση έλαβε χώρα στις 4 Απριλίου 2005. Την ίδια ημέρα επιδόθηκε στην οφειλέτιδα και στην Banca di Roma κλήση για παράσταση ενώπιον του δικαστηρίου.

μπορεί να χωρήσει πριν την πάροδο 120 ημερών από την επίδοση σε αυτή του εκτελεστού τίτλου, με την οδηγία 2000/35. Υπ' αυτές τις συνθήκες, το αιτούν δικαστήριο αποφάσισε, με διάταξη της 21ης Μαΐου 2007, να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο. Το εθνικό δικαστήριο δεν διατύπωσε το ερώτημα ρητώς· εντούτοις, βάσει των διαπιστώσεών του, το ερώτημα θα μπορούσε να διατυπωθεί ως εξής:

17. Στο πλαίσιο της διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσεως, ορίστηκε η δικάσιμος της 13ης Ιουνίου 2006, κατά την οποία κλήθηκαν να παραστούν η δανείστρια, η οφειλέτιδα και η Banca di Roma, στην οποία ήταν κατατεθειμένα κεφάλαια της οφειλέτιδας. Κατά την προφορική συζήτηση, η Banca di Roma επιβεβαίωσε ότι είχαν κατατεθεί σε αυτή χρηματικά ποσά ανήκοντα στην οφειλέτιδα και δήλωσε ότι είχε δεσμεύσει τα ποσά αυτά κατόπιν της κατασχέσεως. Κατά την ίδια δικάσιμο, το αιτούν δικαστήριο διαπίστωσε ότι η κατάσχεση είχε λάβει χώρα πριν την πάροδο της προθεσμίας των 120 ημερών από την επίδοση του εκτελεστού τίτλου, η οποία προβλέπεται για την εκτέλεση κατά οργάνων της διοικήσεως. Το δικαστήριο διαπίστωσε επίσης ότι, σύμφωνα με την εθνική ρύθμιση, η κατάσχεση μπορούσε να κηρυχθεί άκυρη.

«Έχει η οδηγία 2000/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 2000, για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές, την έννοια ότι εμποδίζει εθνική ρύθμιση όπως το άρθρο 14 του νομοθετικού διατάγματος 669/1996, σύμφωνα με το οποίο ο δανειστής που διαθέτει εκτελεστό τίτλο σχετικό με μη αμφισβητούμενη απαίτηση κατά της δημόσιας αρχής αφορώσα αμοιβή για εμπορική συναλλαγή δεν μπορεί να προβεί σε αναγκαστική εκτέλεση κατά της εν λόγω αρχής πριν την πάροδο προθεσμίας 120 ημερών από την επίδοση σε αυτή του εκτελεστού τίτλου;»

IV — Διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

18. Κατόπιν αυτών των διαπιστώσεων, το αιτούν δικαστήριο εξέφρασε αμφιβολίες όσον αφορά τη συμβατότητα της εθνικής ρυθμίσεως, σύμφωνα με την οποία η αναγκαστική εκτέλεση κατά δημόσιας αρχής δεν

19. Η διάταξη περί παραπομπής κατατέθηκε στο Δικαστήριο στις 4 Ιουνίου 2007. Κατά τη διάρκεια της έγγραφης διαδικασίας γραπτές

παρατηρήσεις υπέβαλαν η εταιρία Caffaro, η Ιταλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή. Κατά τη συνεδρίαση της 13ης Μαρτίου 2008, η εταιρία Caffaro, η Ιταλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή ανέπτυξαν προφορικώς τις απόψεις τους και απάντησαν στις ερωτήσεις του Δικαστηρίου.

V — Επιχειρήματα των διαδίκων

20. Η εταιρία *Caffaro* υποστηρίζει ότι η επίμαχη νομοθετική ρύθμιση, σύμφωνα με την οποία αναγκαστική εκτέλεση μη αμφισβητούμενων απαιτήσεων κατά δημόσιας αρχής χωρεί μόνο μετά την πάροδο προθεσμίας 120 ημερών από την ημερομηνία της επιδόσεως του εκτελεστού τίτλου στη δημόσια αρχή, είναι αντίθετη προς την οδηγία 2000/35. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η προθεσμία 90 ημερών για την έκδοση εκτελεστού τίτλου, την οποία προβλέπει το άρθρο 5 της οδηγίας 2000/35, καθίσταται, κατά τη γνώμη της, κενή περιεχομένου. Η εταιρία επισημαίνει ότι η οδηγία 2000/35 εφαρμόζεται, σύμφωνα με το άρθρο 1, «σε όλες τις πληρωμές που έχουν χαρακτήρα αμοιβής στο πλαίσιο εμπορικών συναλλαγών», και ειδικότερα —όπως προκύπτει από την εικοστή δεύτερη αιτιολογική σκέψη της— «διέπει όλες τις εμπορικές συναλλαγές, ανεξαρτήτως του εάν αυτές διενεργούνται μεταξύ ιδιωτικών ή δημοσίων επιχειρήσεων ή μεταξύ επιχειρήσεων και δημοσίων αρχών, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι οι τελευταίες προβαίνουν σε σημαντικό όγκο πληρωμών προς τις επιχειρήσεις». Δεδομένου ότι η εθνική ρύθμιση θεσπίζει διαφορετική μεταχείριση μεταξύ των ιδιωτών και του Δημοσίου, είναι, κατά την άποψη της εταιρίας, αντίθετη προς το γράμμα και προς το πνεύμα της οδηγίας 2000/35.

21. Η *Ιταλική Κυβέρνηση* επισημαίνει ότι η οδηγία 2000/35 δεν ορίζει προθεσμία εντός της οποίας θα πρέπει να ικανοποιηθεί η απαίτηση του δανειστή για την οποία εκδόθηκε ο εκτελεστός τίτλος. Συνεπώς, μια ερμηνεία της οδηγίας που θα περιλάμβανε και τη φάση της εκτελέσεως θα ήταν αντίθετη τόσο με το γράμμα όσο και με το πνεύμα της. Όπως προκύπτει από το άρθρο 5 και από την εικοστή τρίτη αιτιολογική σκέψη της, η οδηγία 2000/35 αφορά αποκλειστικά τη διαδικασία εκδόσεως του εκτελεστού τίτλου, και όχι την επακόλουθη φάση της εκτελέσεως. Ούτε και από τον ορισμό του εκτελεστού τίτλου, ο οποίος περιλαμβάνεται στο άρθρο 2, δεν είναι δυνατόν να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι ο δανειστής πρέπει να έχει τη δυνατότητα να επιτύχει αμέσως την ικανοποίηση της αξιώσεώς του. Σύμφωνα με την Ιταλική Κυβέρνηση, η απαγόρευση αναγκαστικής εκτελέσεως κατά δημόσιας αρχής πριν την πάροδο της προθεσμίας των 120 ημερών από την επίδοση του εκτελεστού τίτλου μπορεί να θεωρηθεί αναστολή της αναγκαστικής εκτελέσεως υπό την έννοια της δέκατης πέμπτης αιτιολογικής σκέψης της οδηγίας. Η Ιταλική Κυβέρνηση παρατηρεί επίσης ότι, αν η οδηγία 2000/35 εφαρμόστεί *in concreto*, δεν είναι αντίθετη στην εθνική ρύθμιση που αποτελεί το αντικείμενο της κύριας δίκης. Η ρύθμιση αυτή, σύμφωνα με την Ιταλική Κυβέρνηση, υπαγορεύεται από επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος, δεδομένου ότι σκοπός της καθυστέρησης της εκτελέσεως κατά δημόσιας αρχής είναι να της δοθεί ο απαραίτητος χρόνος για να εξασφαλίσει τα απαιτούμενα οικονομικά μέσα προς εξόφληση της οφειλής, προκειμένου οι διαδικασίες αναγκαστικής εκτελέσεως να μην παρεμποδίσουν τη δραστηριότητά της.

22. Η *Επιτροπή* εξετάζει πρώτα το ζήτημα του παραδεκτού του προδικαστικού

ερωτήματος και υποστηρίζει ότι το ερώτημα είναι παραδεκτό. Κατά την άποψή της, η διαδικασία εκτέλεσης μπορεί να υπαχθεί στις διαδικασίες στο πλαίσιο των οποίων το δικαστήριο κρίνει μια διαφορά και εκδίδει απόφαση δικαιοδοτικού χαρακτήρα υπό την έννοια του άρθρου 234 ΕΚ, μολονότι σκοπός της δεν είναι η διαπίστωση της υπάρξεως συγκεκριμένου δικαιώματος, αλλά αφορά την εκτέλεση υφισταμένου δικαιώματος. Στην περίπτωση της κατασχέσεως χρημάτων του οφειλέτη που βρίσκονται εις χείρας τρίτων, το δικαστήριο της εκτελέσεως περατώνει την διαδικασία εκτελέσεως με διάταξη με την οποία διατάσσει την απόδοση των χρημάτων που βρίσκονται εις χείρας τρίτου στον υπέρ ου η εκτέλεση δανειστή (*ordinanza di assegnazione del credito*). Σύμφωνα με την Επιτροπή, η διάταξη αυτή συνιστά απόφαση δικαιοδοτικού χαρακτήρα. Το εθνικό δικαστήριο πρέπει επίσης να διαπιστώνει σε όλες τις περιπτώσεις αν κατά την επιβολή της κατασχέσεως τηρήθηκαν όλες οι τυπικές προϋποθέσεις. Σε περίπτωση παρατυπίας, η κατάσχεση μπορεί να κηρυχθεί άκυρη με απόφαση που έχει και αυτή δικαιοδοτικό χαρακτήρα.

23. Όσον αφορά το προδικαστικό ερώτημα, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η επίμαχη ιταλική ρύθμιση προσκρούει στην οδηγία 2000/35, η οποία αναφέρεται σε όλες τις εμπορικές συναλλαγές, ανεξαρτήτως του εάν αυτές διενεργούνται μεταξύ επιχειρήσεων και δημοσίων αρχών. Συνεπώς, δεν επιτρέπει την ευνοϊκότερη μεταχείριση των δημόσιων φορέων. Εξάλλου, κατά την Επιτροπή, η ύπαρξη προθεσμίας για την έκδοση του εκτελεστού τίτλου θα καθίστατο κενό γράμμα αν ο δανειστής, αφού ελάμβανε τον εκτελεστό τίτλο, έπρεπε να αναμείνει άλλες 120 ημέρες για την εκτέλεση. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι σκοπός της οδηγίας είναι να εξασφαλίσει ότι ο δανειστής μπορεί να προβεί στην

αναγκαστική εκτέλεση, αμέσως μετά τη χορήγηση του εκτελεστού τίτλου.

VI — Ανάλυση της γενικής εισαγγελέα

A — Επί του παραδεκτού

24. Κατά πάγια νομολογία, το Δικαστήριο, προκειμένου να εκτιμήσει αν το αιτούν όργανο είναι δικαστήριο κατά την έννοια του άρθρου 234 ΕΚ, λαμβάνει υπόψη μια σειρά στοιχείων, όπως είναι η ίδρυση του οργάνου αυτού με νόμο, η μονιμότητά του, ο δεσμευτικός χαρακτήρας της δικαιοδοσίας του, η εκ μέρους του οργάνου αυτού εφαρμογή των κανόνων δικαίου⁹, καθώς και η ανεξαρτησία και η αμεροληψία του¹⁰. Εξάλλου, στην έννοια του εθνικού δικαστηρίου κατά το άρθρο 234 ΕΚ εμπίπτουν μόνον τα όργανα ενώπιον των οποίων εκκρεμεί διαφορά και εφόσον καλούνται να αποφανθούν στο πλαίσιο διαδικασίας που πρόκειται να καταλήξει στην έκδοση αποφάσεως δικαιοδοτικού χαρακτήρα ή αποφάσεως που κρίνει οριστικά

9 — Βλ., με αυτό το πνεύμα, αποφάσεις της 30ής Ιουνίου 1966, 61/65, Vaassen-Göbbels (Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 337, σ. 395), της 17ης Σεπτεμβρίου 1997, C-54/96, Dorsch Consult (Συλλογή 1997, σ. I-4961, σκέψη 23), και της 19ης Σεπτεμβρίου 2006, C-506/04, Wilson (Συλλογή 2006, σ. I-8613, σκέψη 48).

10 — Βλ., με αυτό το πνεύμα, αποφάσεις της 11ης Ιουνίου 1987, C-14/86, Pretore di Salò κατά X (Συλλογή 1987, σ. I-2545, σκέψη 7), της 21ης Απριλίου 1988, C-338/85, Pardini (Συλλογή 1988, σ. 2041, σκέψη 9), της 29ης Νοεμβρίου 2001, C-17/00, De Coster (Συλλογή 2001, σ. I-9445, σκέψη 17), και της 19ης Σεπτεμβρίου 2006, C-506/04, Wilson (Συλλογή 2006, σ. I-8613, σκέψη 48).

τη διαφορά¹¹. Το πρόβλημα του παραδεκτού που τίθεται στην παρούσα υπόθεση έγκειται στο κατά πόσον μπορεί να θεωρηθεί ότι το εθνικό δικαστήριο, στην κύρια δίκη, καλείται να αποφανθεί στο πλαίσιο διαδικασίας που πρόκειται να καταλήξει στην έκδοση αποφάσεως δικαιοδοτικού χαρακτήρα που κρίνει οριστικά τη διαφορά.

κάσας¹⁴. Το εθνικό δικαστήριο μπορεί να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα σε οποιαδήποτε φάση και αν βρίσκεται η δίκη¹⁵.

25. Εν προκειμένω, η εκτέλεση πραγματοποιήθηκε βάσει αποφάσεως ασφαλιστικών μέτρων που εκδόθηκε στο πλαίσιο ειδικής ταχείας διαδικασίας (*procedimento di ingiunzione*)¹². Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει σαφώς ότι, όταν το προδικαστικό ερώτημα ανακύπτει στο πλαίσιο διαδικασίας ανάλογης με εκείνη της κύριας δίκης, είναι παραδεκτό¹³. Με τη νομολογία του, το Δικαστήριο έχει υπογραμμίσει επίσης ότι, για την υπαγωγή στην έννοια του δικαστηρίου κατά το άρθρο 234 ΕΚ, ουδεμία επιρροή ασκεί η ύπαρξη κατ' αντιδικία διαδι-

26. Επομένως, το προδικαστικό ερώτημα είναι παραδεκτό.

B — Ανάλυση του προδικαστικού ερωτήματος

27. Στην υπό κρίση υπόθεση, το αιτούν δικαστήριο θέτει το ερώτημα αν μια εθνική κανονιστική ρύθμιση, βάσει της οποίας αναγκαστική εκτέλεση των μη αμφισβητούμενων απαιτήσεων κατά διοικητικής αρχής χωρεί μόνο μετά την πάροδο προθεσμίας 120 ημερών από την ημερομηνία επιδόσεως

11 — Διάταξη της 5ης Μαρτίου 1986, C-318/85, Unterweger (Συλλογή 1986, σ. 955, σκέψη 4), και αποφάσεις της 19ης Οκτωβρίου 1995, C-111/94, Job Centre (Συλλογή 1995, σ. I-3361, σκέψη 9), της 12ης Νοεμβρίου 1998, C-134/97, Victoria Film (Συλλογή 1998, σ. I-7023, σκέψη 14), και της 30ης Νοεμβρίου 2000, C-195/98, Österreichischer Gewerkschaftsbund (Συλλογή 2000, σ. I-10497, σκέψη 25).

12 — Η διαδικασία εκδόσεως διαταγής πληρωμής (*procedimento di ingiunzione*) διέπεται από τα άρθρα 633 έως 656 του ιταλικού Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (Codice di procedura civile, *GURI* αριθ. 253 της 28.10.1940, ως τροποποιηθείς ισχύει). Ειδικά για την εν λόγω διαδικασία, βλ. Franco, G., *Guida al procedimento di ingiunzione*, 3η έκδοση, Guiffè Editore, Μιλάνο 2001.

13 — Αποφάσεις της 21ης Φεβρουαρίου 1974, 162/73, Birra Dreher (Συλλογή τόμος 1974, σ. 111, σκέψη 3), της 28ης Ιουνίου 1978, 70/77, Simmenthal (Συλλογή τόμος 1978, σ. 455, σκέψη 9), της 9ης Νοεμβρίου 1983, 199/82, San Giorgio (Συλλογή 1983, σ. 3595, σκέψη 8), της 15ης Δεκεμβρίου 1993, C-277/91, C-318/91 και C-319/91, Ligur Carni κ.λπ. (Συλλογή 1993, σ. I-6621, σκέψη 16), της 3ης Μαρτίου 1994, C-332/92, C-333/92 και C-335/92, Eurico Italia κ.λπ. (Συλλογή 1994, σ. I-711, σκέψη 11), και της 17ης Μαΐου 1994, C-18/93, Corsica Ferries (Συλλογή 1994, σ. I-1783, σκέψη 12).

14 — Προπαρατεθείσες αποφάσεις Eurico Italia κ.λπ., σκέψη 11, Corsica Ferries, σκέψη 12, και Job Centre, σκέψη 9. Όσον αφορά τη θεωρία, βλ. για παράδειγμα, Wegener, B., v Calliess, C., Ruffert, M. (επιμέλεια), *EUUV/EGV. Das Verfassungsrecht der Europäischen Union mit Europäischer Grundrechtecharta. Kommentar*, 3η έκδοση, Beck, Μόναχο, 2007, σχόλιο στο άρθρο 234 ΕΚ, σ. 2062, υποσημείωση 52.

15 — Αποφάσεις της 14ης Δεκεμβρίου 1971, 43/71, Politi (Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 1077, σκέψη 5), Birra Dreher, προπαρατεθείσα, σκέψη 3, Simmenthal, προπαρατεθείσα, σκέψεις 8 και 9, και San Giorgio, σκέψη 8. Όσον αφορά τη θεωρία, βλ. Gaitanides, C., v von der Groeben, H., Schwarze, J. (επιμέλεια), *Kommentar zum Vertrag über die Europäische Union und zur Gründung der Europäischen Gemeinschaft*, 6η έκδοση, Nomos, Baden-Baden, 2003, 4ος τόμος, σχόλιο στο άρθρο 234 ΕΚ, σ. 1405, σημείο 53.

του εκτελεστού τίτλου στη διοικητική αρχή, προσκρούει στην οδηγία 2000/35. Το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/35 ορίζει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να εξασφαλίζουν ότι ένας εκτελεστός τίτλος για την είσπραξη μη αμφισβητούμενης απαιτήσεως μπορεί να εκδίδεται κανονικά εντός 90 ημερολογιακών ημερών από την κατάθεση της αγωγής ή της αίτησης του δανειστή. Συνεπώς, το εν λόγω άρθρο ορίζει την προθεσμία για την έκδοση του εκτελεστού τίτλου, αλλά δεν περιέχει καμία διάταξη σχετική με την επόμενη φάση. Ανακύπτει συνεπώς το ερώτημα αν η φάση που έπεται της εκδόσεως του εκτελεστού τίτλου εμπίπτει στην κοινοτική αρμοδιότητα. Στην ανάλυσή μου, θα εξετάσω, πρώτον, το πρόβλημα της οριοθέτησεως των αρμοδιοτήτων μεταξύ της Κοινότητας και των κρατών μελών στο πλαίσιο της οδηγίας 2000/35 και, στη συνέχεια, θα ασχοληθώ με την ερμηνεία των διατάξεων της οδηγίας.

1. Η οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων μεταξύ της Κοινότητας και των κρατών μελών στο πλαίσιο της οδηγίας 2000/35

28. Η οδηγία 2000/35 δεν εναρμονίζει όλους τους κανόνες σχετικά με τις καθυστερήσεις πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές, εφόσον διέπει μόνον ορισμένες συγκεκριμένες πτυχές της αποφυγής των καθυστερήσεων αυτών, για παράδειγμα τους τόκους υπερημερίας (άρθρο 3), την παρακράτηση της κυριότητας (άρθρο 4) και τις διαδικασίες είσπραξης για μη αμφισβητούμενες

απαιτήσεις (άρθρο 5)¹⁶. Η οδηγία προβαίνει, συνεπώς, σε μια ελάχιστη εναρμόνιση¹⁷ στον τομέα της καταπολεμήσεως των καθυστερήσεων πληρωμών και, για τον λόγο αυτό, πολλές από τις διατάξεις της παραπέμπουν στην εφαρμογή των εθνικών διατάξεων.

29. Ο λόγος για τον οποίον η οδηγία 2000/35 εναρμονίζει μόνον εν μέρει τους μηχανισμούς αποφυγής των καθυστερήσεων πληρωμών οφείλεται στο ότι η Κοινότητα δεν είναι αρμόδια για τα θέματα που δεν εναρμονίζονται με την οδηγία. Συναφώς, η δωδέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας ορίζει ότι η οδηγία δεν υπερβαίνει τα αναγκαία όρια για την επίτευξη του σκοπού της καλύτερης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς και είναι σύμφωνη με τις απαιτήσεις της αρχής της επικουρικότητας. Συνεπώς, είναι σημαντικό να μην παραβιάζονται κατά την ερμηνεία της τα όρια της κοινοτικής αρμοδιότητας.

30. Το Δικαστήριο έχει καθορίσει με τη νομολογία του τα όρια της κοινοτικής αρμοδιότητας στα θέματα τα οποία ρυθμίζει η οδηγία 2000/35. Με την απόφαση Επιτροπή κατά

¹⁶ — Βλ. απόφαση της 26ης Οκτωβρίου 2006, C-302/05, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 2005, σ. I-10597, σκέψη 23).

¹⁷ — Βλ., με αυτό το πνεύμα, προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 24, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Maduro της 18ης Οκτωβρίου 2007 στην υπόθεση C-306/06, επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 3ης Απριλίου 2008, Telecom κατά Deutsche Telekom (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμα στη Συλλογή, σημείο 35 των προτάσεων και σκέψη 21 της αποφάσεως). Όσον αφορά τη θεωρία, βλ. Mengozzi, P., *I ritardi di pagamento nelle transazioni commerciali. L'interpretazione delle norme nazionali di attuazione delle direttive comunitarie*, Cedam, Padova, 2007, σ. 1-4.

Ιταλίας¹⁸, για παράδειγμα, αποφάνθηκε, σε σχέση με το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας, το οποίο αφορά την παρακράτηση κυριότητας, ότι το άρθρο αυτό προβλέπει απλώς τη δυνατότητα του πωλητή και του αγοραστή να συνάψουν ρητώς ρήτρα παρακράτησεως της κυριότητας πριν από την παράδοση των αγαθών και τη δυνατότητα του πωλητή να διατηρήσει την κυριότητα των αγαθών μέχρι πλήρους εξοφλήσεως του τιμήματος¹⁹, αλλά δεν αφορά το αν η ρήτρα παρακράτησεως της κυριότητας πρέπει να περιλαμβάνεται σε έκαστο των τιμολογίων των επακόλουθων παραδόσεων, οι οποίες έχουν βέβαιη ημερομηνία²⁰. Με την απόφαση QDQ Media²¹, το Δικαστήριο έκρινε ότι, εφόσον η οδηγία 2000/35 δεν έχει οριζόντιο αποτέλεσμα, δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί αυτοτελώς ως βάση της δυνατότητας να συσπολογιστούν οι δαπάνες από τη μεσολάβηση δικηγόρου υπέρ του δανειστή κατά τη διάρκεια της ένδικης διαδικασίας εισπράξεως του χρέους, αν η υποχρέωση αυτή δεν προβλέπεται από την εθνική νομοθεσία. Αντιθέτως, ο γενικός εισαγγελέας Maduro υποστήριξε στην υπόθεση Telecom κατά Deutsche Telekom²² ότι το πρόβλημα της οριοθετήσεως των αρμοδιοτήτων δεν τίθεται σε σχέση με το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', περίπτωση ii, της οδηγίας 2000/35, το οποίο δίδει το δικαίωμα του δανειστή να απαιτήσει τόκους υπερημερίας, διότι το εν λόγω άρθρο δεν παραπέμπει στα εθνικά δίκαια των κρατών μελών²³.

31. Το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/35, εκτός του ότι αποτελεί τη διάταξη κλειδί την οποία καλείται να ερμηνεύσει το Δικαστήριο στην υπό κρίση υπόθεση, έχει θεμελιώδη σημασία και όσον αφορά την οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων μεταξύ της Κοινότητας και των κρατών μελών. Η σημασία του ζητήματος της οριοθετήσεως αρμοδιότητας αποδεικνύεται και από την εξέλιξη του εν λόγω άρθρου. Στην αρχική πρόταση για την οδηγία 2000/35²⁴, το άρθρο 5 όριζε ότι τα κράτη μέλη μεριμνούν «για την ύπαρξη μιας ταχείας διαδικασίας είσπραξης των μη αμφισβητούμενων οφειλών»²⁵. Κατά τη διαδικασία συναπόφασης, το Συμβούλιο επισήμανε ότι η Κοινότητα δεν είναι αρμόδια να υποχρεώσει τα κράτη μέλη να θεσπίσουν νέα διαδικασίες για την αναζήτηση μη αμφισβητούμενων οφειλών²⁶. Εντούτοις, επειδή η διάταξη αυτή είχε θεμελιώδη σημασία για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές, το Συμβούλιο ζήτησε να τροποποιηθεί ούτως ώστε να μην υποχρεωθούν τα κράτη μέλη να εισαγάγουν στο εθνικό τους δίκαιο νέα ειδική

18 — Απόφαση Επιτροπή κατά Ιταλίας, προπαραθεθείσα.

19 — Όπ.π., σκέψη 29.

20 — Όπ.π., σκέψη 31. Όσον αφορά τη θεωρία, βλ., για παράδειγμα, Montfort, C., *Opposabilité de la clause de réserve et propriété*, Revue Lamy droit des affaires, αριθ. 14/2007, σ. 59.

21 — Απόφαση της 10ης Μαρτίου 2005, C-235/03 (Συλλογή 2005, σ. I-1937).

22 — Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Maduro της 18ης Οκτωβρίου 2007 στην υπόθεση C-306/06, Telecom κατά Deutsche Telekom, προπαραθεθείσες.

23 — Βλ. προπαραθεθείσες προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Maduro στην υπόθεση Telecom κατά Deutsche Telekom, σημείο 35. Στην προπαραθεθείσα απόφαση της 3ης Απριλίου 2008, Telecom κατά Deutsche Telekom, το Δικαστήριο δεν αναφέρθηκε ρητώς στο ζήτημα αυτό, αλλά απλώς παρατήρησε, με τη σκέψη 21, ότι η οδηγία 2000/35 δεν προβαίνει σε εναρμόνιση όλων των κανόνων σχετικά με τις καθυστερήσεις πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές.

24 — Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές, COM (1998) 126 τελικό (EE C 168, 3.6.1998, σ. 13). Ανάλογη διατύπωση του άρθρου 5 περιλαμβάνεται και στην τροποποιημένη πρόταση οδηγίας, COM (1998) 615 τελικό (EE C 374, 3.12.1998, σ. 4).

25 — Όσον αφορά τη θεωρία, βλ., για παράδειγμα, Knapp, A., *Das Problem der bewußten Zahlungsverzögerung im inländischen und EU-weiten Handelsverkehr*, RabelsZ, αριθ. 63/1999, σ. 327.

26 — Κοινή θέση (ΕΚ) 36/1999 που καθορίστηκε από το Συμβούλιο στις 29 Ιουλίου 1999, για την έκδοση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές (EE C 284, 6.10.1999, σ. 1), σημείο (v) της αιτιολογικής εκθέσεως. Όσον αφορά τη θεωρία, βλ., σχετικά με την κοινή θέση, Lardeux, G., *La lutte contre le retard de paiement dans les transactions commerciales : position commune du Conseil no 36/1999 du 29 juillet 1999 en vue de l'adoption d'une directive concernant la lutte contre le retard de paiement dans les transactions commerciales*, La semaine juridique. Entreprise et affaires, αριθ. 35/2000, σ. 1318.

διαδικασία για την αναζήτηση μη αμφισβητούμενων οφειλών, παρά μόνο να εξασφαλίσουν, στο πλαίσιο των υπάρχουσών διαδικασιών, ότι ο δανειστής μπορεί κανονικά να αποκτήσει τον εκτελεστό τίτλο εντός 90 ημερών από την κατάθεση της αγωγής ή αίτησης²⁷.

32. Η οδηγία 2000/35 περιλαμβάνεται μεταξύ των κοινοτικών κανόνων που επηρεάζουν τις διαδικασίες εκτελέσεως των κρατών μελών²⁸. Σε κοινοτικό επίπεδο έχουν εκδοθεί διάφοροι κανόνες για το ίδιο θέμα: ο κανονισμός (ΕΚ) 44/2001, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις²⁹, ο κανονισμός (ΕΚ) 805/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Απριλίου 2004, για τη θέσπιση ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου για μη αμφισβητούμενες αξιώσεις³⁰ και ο κανονισμός (ΕΚ) 1896/2006 του

Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, για τη θέσπιση διαδικασίας ευρωπαϊκής διαταγής πληρωμής³¹. Οι προαναφερθέντες κανονισμοί διέπουν αποκλειστικά τις διασυνοριακές διαδικασίες αναγκαστικής εκτέλεσεως³², και όχι καταστάσεις όπως η επίδικη στην κύρια δίκη, στην οποία η αναγκαστική εκτέλεση λαμβάνει χώρα στο εσωτερικό κράτους μέλους. Οι προαναφερθέντες κανονισμοί εκδόθηκαν βάσει του άρθρου 61, στοιχείο γ', ΕΚ³³, το οποίο προβλέπει τη θέσπιση μέτρων στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σύμφωνα με το άρθρο 65 ΕΚ. Το τελευταίο αυτό άρθρο προβλέπει τη λήψη μέτρων στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας μόνο σε υποθέσεις με διασυνοριακά αποτελέσματα. Στην υπό κρίση περίπτωση, εντούτοις, η κατάσταση διαφέρει, εφόσον πρόκειται για την επίλυση του ζητήματος της οριοθέτησης των αρμοδιοτήτων μεταξύ της Κοινότητας και των κρατών μελών στον τομέα των διαδικασιών αναγκαστικής εκτελέσεως στο εσωτερικό ενός κράτους μέλους.

33. Αφενός, πρέπει να γίνει κατανοητή η τάση των κρατών μελών να διατηρήσουν τις

27 — Προπαρατεθείσα κοινή θέση του Συμβουλίου (ΕΚ) 36/1999, σημείο (ν) της αιτιολογικής εκθέσεως.

28 — Το πρώτο βήμα στον τομέα αυτόν έγινε με τη Σύμβαση των Βρυξελλών της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ L 299, 31.12.1972, σ. 32· η παγιομένη έκδοση δημοσιεύθηκε στην ΕΕ C 27, 26.1.1998, σ. 3). Η Σύμβαση αυτή είναι η πρώτη νομική πράξη των κρατών μελών της Κοινότητας που διέπει τις συγκρούσεις δικαιοδοσίας μεταξύ δικαστηρίων των κρατών μελών και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Μετά την έναρξη ισχύος της Συνθήκης του Άμστερνταμ, με την οποία μεταβιβάστηκαν στην Κοινότητα νέες αρμοδιότητες στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις, το Συμβούλιο εξέδωσε τον κανονισμό (ΕΚ) 44/2001, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ L 12, 16.1.2001, σ. 1). Ο κανονισμός αυτός αντικατέστησε τη Σύμβαση των Βρυξελλών σε όλα τα κράτη μέλη εκτός της Δανίας. Σχετικά με την αρμοδιότητα της Κοινότητας στον τομέα αυτόν βλ., για παράδειγμα, Heß, B., *Die „Europäisierung“ des internationalen Zivilprozessrechts durch den Amsterdamer Vertrag — Chancen und Gefahren*, Neue Juristische Wochenschrift, αριθ. 1/2000, σ. 23.

29 — ΕΕ L 12, 16.1.2001, σ. 1.

30 — ΕΕ L 143, 30.4.2004, σ. 15.

31 — ΕΕ L 399, 30.12.2006, σ. 1.

32 — Οι Micklitz, H.-W. και Rott, P., *Vergemeinschaftung des EuGVÜ in der Verordnung (EG) Nr. 44/2001*, Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht, αριθ. 1/2002, σ. 15, επισημαίνουν ότι ο κανονισμός 44/2001 διέπει την αναγνώριση και την εκτέλεση των αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις που εκδίδονται σε άλλα κράτη μέλη. Ο Stadler, A., *From the Brussels Convention to Regulation 44/2001: Cornerstones of a European law of civil procedure*, Common Market Law Review, αριθ. 6/2005, σ. 1637, επισημαίνει ότι ο κανονισμός 44/2001 διέπει την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις μεταξύ κρατών μελών. Ο Rijavec, V., *Postopek potrditve Evropskega izvršilnega naslova, Podjetje in delo*, αριθ. 5/2007, σ. 791, υποστηρίζει ότι ο κανονισμός 805/2004 για τη θέσπιση ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου για μη αμφισβητούμενες αξιώσεις εισάγει μεταβολή στο σύστημα της εκτελέσεως βάσει αλλοδαπών δικαστικών αποφάσεων. Ο Sujecik, B., *Das Europäische Mahnverfahren*, Neue Juristische Wochenschrift, αριθ. 23/2007, σ. 1622, υπογραμμίζει ότι η διαδικασία την οποία προβλέπει ο κανονισμός 1896/2006 απλουστεύει και επιταχύνει τη διασυνοριακή είσπραξη μη αμφισβητούμενων απαιτήσεων.

33 — Η νομική βάση του κανονισμού 44/2001, εκτός από το άρθρο 61, στοιχείο γ', είναι και το άρθρο 67, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ, ενώ η νομική βάση του κανονισμού 805/2004 είναι και το άρθρο 67, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚ.

αρμοδιότητές τους στις διαδικασίες εκτελέσεως που έχουν ως αντικείμενο την αναγκαστική εκτέλεση αποκλειστικά στο εσωτερικό ενός κράτους μέλους. Η διαδικασία εκτελέσεως είναι ένα ισόρροπο σύστημα στο οποίο η μεταβολή ενός μόνο στοιχείου επηρεάζει και τα υπόλοιπα στοιχεία της διαδικασίας. Αφετέρου, όπως θα αναλυθεί στη συνέχεια, τα κράτη μέλη πρέπει να ασκούν τις αρμοδιότητές τους στον τομέα αυτό σεβόμενα το κοινοτικό δίκαιο.

2. Ερμηνεία της οδηγίας 2000/35

34. Όπως επισημάνθηκε, το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/35 ορίζει ότι ο εκτελεστός τίτλος για την είσπραξη μη αμφισβητούμενων απαιτήσεων εκδίδεται κανονικά εντός 90 ημερών από την κατάθεση της αγωγής ή αίτησης. Αν στο άρθρο αυτό δοθεί στενή γραμματική ερμηνεία, στην αρμοδιότητα της Κοινότητας εμπίπτει η φάση της εκδόσεως του εκτελεστού τίτλου, ενώ η επόμενη φάση εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών³⁴. Εντούτοις, φρονώ ότι η οδηγία 2000/35 αντιτίθεται στην ιταλική ρύθμιση που προβλέπει αναστολή της εκτέλεσεως κατά διοικητικής αρχής επί 120 ημέρες από την έκδοση του εκτελεστού

τίτλου³⁵. Εν προκειμένω, θα πρέπει κατ' αρχάς να ληφθεί υπόψη ο σκοπός της εν λόγω οδηγίας. Για τον λόγο αυτό, θεμελιώδη σημασία για την απάντηση που θα δοθεί στο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου θα έχει η τελεολογική ερμηνεία³⁶. Πράγματι, η οδηγία θα πρέπει να ερμηνευθεί κατά τρόπο που να εξασφαλίζει την πρακτική της αποτελεσματικότητα (*effet utile*)³⁷.

35 — Δεδομένου ότι η απάντηση στο ερώτημα που έχει τεθεί δεν είναι μονοσήμαντη, η υπό κρίση περίπτωση μπορεί να χαρακτηριστεί, από την άποψη της θεωρίας του δικαίου, «πολύπλοκη» («hard case») σε αντιδιαστολή με μια «σαφή» περίπτωση («clear case»). Βλ. με αυτό το πνεύμα Hart, H.L.A., *The Concept of Law (With a Postscript edited by Penelope A. Bulloch and Joseph Raz)*, 2η έκδοση, Clarendon Press, Οξφόρδη, 1994, σ. 307, ο οποίος υποστηρίζει ότι σε τέτοιες περιπτώσεις οι δικαστές διαθέτουν διακριτική ευχέρεια στην έκδοση των αποφάσεών τους, βάσει της οποίας παράγουν δίκαιο. Αντίθετος ο Dworkin, R., *Hard Cases*, Harvard Law Review, τόμος 88, 1975, σ. 1075. Βλ. και Alexy, R., *A Theory of Legal Argumentation. The Theory of Rational Discourse as Theory of Legal Justification*, Clarendon Press, Οξφόρδη, 1989, σ. 8, ο οποίος σχετικοποιεί και την έννοια του «σαφούς παραδείγματος» υποστηρίζοντας ότι η σαφήνιά του είναι απλώς φαινομενική, διότι είναι πάντα δυνατόν να βρεθούν επιχειρήματα αντίθετα με μια συγκεκριμένη απόφαση.

36 — Βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Maduro της 18ης Ιουλίου 2007 στην υπόθεση C-64/05 P, Σουηδία κατά Επιτροπής (Συλλογή 2007, σ. I-11389, σημείο 26), όπου η τελεολογική και η συστηματική ερμηνεία επικράτησαν της γραμματικής, από την οποία δεν προέκυπτε σαφής λύση. Πρβλ., επίσης, Delnoy, P., *Éléments de méthodologie juridique*, 2η έκδοση, Larcier, Βρυξέλλες, 2006, σ. 93, κατά τον οποίο και το σαφές κείμενο χρήζει ερμηνείας, πράγμα που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι για την πλήρη κατανόηση του κειμένου, δεν αρκεί η γραμματική ερμηνεία. Ο Pechstein, M. και Drechsler, C., υποστηρίζουν στο Reisenhuber, K. (επιμέλεια), *Europäische Methodenlehre. Handbuch für Ausbildung und Praxis*, De Gruyter Recht, Βερολίνο, 2006, σ. 171, ότι το Δικαστήριο χρησιμοποιεί συχνά την τελεολογική ερμηνεία, ιδίως προκειμένου να εξασφαλίσει την υλοποίηση των στόχων του κοινοτικού δικαίου. Αλλά και ο Reisenhuber, K., στο Reisenhuber, K. (επιμέλεια), *Europäische Methodenlehre. Handbuch für Ausbildung und Praxis*, De Gruyter Recht, Βερολίνο, 2006, σ. 261, υποστηρίζει ότι η τελεολογική ερμηνεία έχει θεμελιώδη σημασία για την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου. Πρβλ. επίσης, σε σχέση με την ερμηνεία των οδηγιών, Schmidt-Kessel, M., στο Reisenhuber, K. (επιμέλεια), *Europäische Methodenlehre. Handbuch für Ausbildung und Praxis*, De Gruyter Recht, Βερολίνο, 2006, σ. 404, 405.

37 — Όσον αφορά τη θεωρία, βλ., σχετικά με την πρακτική αποτελεσματικότητα ως ερμηνευτικό κριτήριο, Pechstein, M., Drechsler, C., στο Reisenhuber, K. (επιμέλεια), *Europäische Methodenlehre. Handbuch für Ausbildung und Praxis*, De Gruyter Recht, Βερολίνο, 2006, σ. 172 και Oppermann, T., *Europarecht*, 3η έκδοση, Beck, Μόναχο, 2005, σ. 160, σημεία 69, 70.

34 — Αυτό επιβεβαιώνεται και από τη μελέτη *Review of the effectiveness of European Community legislation in combating late payments*, την οποία ανέθεσε το 2006 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο δικηγορικό γραφείο Demolin, Brulard, Barthelemy, Hoche υπό τη διεύθυνση του Jean Albert, και η οποία δημοσιεύθηκε στο δικτυακό τόπο http://ec.europa.eu/enterprise/regulation/late_payments/doc/finalreport_en.pdf, σ. 61, 170.

35. Σκοπός της οδηγίας 2000/35 είναι η αποφυγή των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές με την εξάλειψη των εμποδίων της καλής λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς που δημιουργούνται ακριβώς λόγω αυτών των καθυστερήσεων³⁸. Σχετικά, η πέμπτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2000/35 αναφέρει ότι το πρόβλημα των καθυστερήσεων πληρωμών αποτελεί ένα ολοένα και σοβαρότερο εμπόδιο για την επιτυχία της ενιαίας αγοράς. Συγχρόνως, στην ένατη και στη δέκατη αιτιολογική σκέψη υπογραμμίζεται ότι οι διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τους κανόνες και τις πρακτικές πληρωμής περιορίζουν σημαντικά τις εμπορικές συναλ-

λαγές μεταξύ των κρατών μελών³⁹. Μεταξύ των μέσων που σκοπούν την αποφυγή καθυστερήσεων στις πληρωμές περιλαμβάνεται και η προθεσμία των 90 ημερών για την έκδοση εκτελεστού τίτλου προς είσπραξη μη αμφισβητούμενων απαιτήσεων, την οποία προβλέπει το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/35.

36. Σκοπός της οδηγίας 2000/35 είναι η προστασία, ιδίως των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, από τις καθυστερήσεις πληρωμών. Συναφώς, η έβδομη αιτιολογική σκέψη της αναφέρει ότι «[ο]ι επιχειρήσεις, και κυρίως οι μικρές και μεσαίες, επωμίζονται μεγάλα διοικητικά και οικονομικά βάρη εξαιτίας των υπερβολικά μεγάλων προθεσμιών πληρωμής και των καθυστερήσεων πληρωμών». Επιπλέον, τα προβλήματα αυτά «αποτελούν βασική αιτία της αφερεγγυότητας». Οι επιχειρήσεις αυτές που διαδραματίζουν

38 — Όσον αφορά τη θεωρία, βλ., για παράδειγμα, Hänlein, A., *Die Richtlinie 2000/35/EG zur Bekämpfung von Zahlungsverzug im Geschäftsverkehr und ihre Umsetzung in Deutschland*, Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht, αριθ. 22/2000, σ. 680, Schulte-Braucks, R., *Zahlungsverzug in der Europäischen Union*, Neue Juristische Wochenschrift, αριθ. 2/2001, σ. 104, Schulte-Braucks, R., Ongena, S., *The Late Payment Directive — a Step towards an emerging European Private Law?*, European Review of Private Law, αριθ. 4/2003, σ. 524, Milo, J. M., *Combating Late Payment in Business Transactions: How a New European Directive Has Failed to Set a Substantial Minimum Standard Regarding National Provisions on Retention of Title*, European Review of Private Law, αριθ. 3/2003, σ. 380. Σχετικά με τα κριτήρια της οδηγίας 2000/35, βλ. και Pandolfini, V., *La nuova normativa sui ritardi di pagamento nelle transazioni commerciali. Commento al D.Lgs. 9 ottobre 2002, n. 231 Attuazione della direttiva 2000/35/CE relativa alla lotta contro i ritardi di pagamento nelle transazioni commerciali*, Giuffrè Editore, Milano 2003, σ. 1-3.

39 — Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος αυτός, η οδηγία βασίστηκε στο άρθρο 95 ΕΚ, το οποίο μπορεί να αποτελέσει τη νομική βάση κοινοτικής διατάξεως μόνον αν ο σκοπός της είναι να συμβάλει αποτελεσματικά στη βελτίωση των συνθηκών εγκαθίδρυσης και λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς και στην εξάλειψη των εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων ή στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών ή στην εξάλειψη των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού. Δεν είναι δυνατή η επιλογή του άρθρου αυτού ως νομικής βάσεως για τη θέσπιση κανόνων οι οποίοι έχουν οριακό μόνον αντίκτυπο στη βελτίωση των όρων που είναι απαραίτητοι για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Βλ., με αυτό το πνεύμα, αποφάσεις της 10ης Δεκεμβρίου 2002, C-491/01, *British American Tobacco* (Συλλογή 2002, σ. I-11453, σκέψεις 59 και 60), της 6ης Δεκεμβρίου 2005, C-66/04, *Ηνωμένο Βασίλειο κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου* (Συλλογή 2005, σ. I-10553, σκέψεις 59 και 64), και της 12ης Δεκεμβρίου 2006, C-380/03, *Γερμανία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου* (Συλλογή 2006, σ. I-11573, σκέψη 37). Βλ. και προτάσεις μου της 15ης Νοεμβρίου 2007 στην υπόθεση C-404/06, *Quelle* (δεν έχουν δημοσιευθεί ακόμα στη Συλλογή, σημείο 54). Όσον αφορά τη θεωρία, βλ., για παράδειγμα, Kahl, W., v Callies, C., Ruffert, M. (επιμέλεια), *EUV/EGV. Das Verfassungsrecht der Europäischen Union mit Europäischer Grundrechtecharta. Kommentar*, 3η έκδοση, Beck, Μόναχο, 2007, σχόλιο για το άρθρο 95, σ. 1262, και Pirkorn, J., Bardenhewer-Rating, A., Taschner, H. C., v von der Groeben, H., Schwarze, J. (επιμέλεια), *Kommentar zum Vertrag über die Europäische Union und zur Gründung der Europäischen Gemeinschaft*, 6η έκδοση, Nomos, Baden-Baden, 2003, 2ος τόμος, σχόλιο για το άρθρο 95, σ. 1405, σημείο 7.

ζωτικό ρόλο στην ενίσχυση της οικονομικής αναπτύξεως της Κοινότητας⁴⁰ είναι οι περισσότερες πληττόμενες από τις καθυστερήσεις πληρωμών, διότι δεν διαθέτουν σε τέτοιες περιπτώσεις επαρκή μέσα για μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις χρηματοδοτούνται κυρίως με βραχυπρόθεσμες πιστώσεις· για τον λόγο αυτό, δεν καταφέρνουν τις περισσότερες φορές να ανταπεξέλθουν στις πιέσεις που προκαλούν οι καθυστερήσεις πληρωμών και αναγκάζονται συχνά να κηρύξουν πτώχευση⁴¹.

«κάθε αναθέτουσα αρχή ή φορέας, όπως ορίζεται από τις οδηγίες για τις δημόσιες συμβάσεις»⁴³. Από τη μελέτη της Επιτροπής σχετικά με την αποτελεσματικότητα των κοινοτικών ρυθμίσεων στον τομέα των καθυστερήσεων πληρωμών⁴⁴ προκύπτει ότι οι χειρότεροι οφειλέτες είναι ακριβώς οι κυβερνήσεις ορισμένων κρατών μελών⁴⁵. Πάντως, η τακτική εξόφληση των οφειλών των δημοσίων αρχών έχει ζωτική σημασία για την κανονική λειτουργία του συστήματος των δημοσίων συμβάσεων και, κατά συνέπεια, για τη λειτουργία της κοινής αγοράς.

37. Σκοπός της οδηγίας 2000/35 είναι η αποφυγή των καθυστερήσεων πληρωμών σε όλες τις εμπορικές συναλλαγές, συμπεριλαμβανομένων εκείνων στις οποίες οφειλέτες είναι όργανα της διοίκησης. Αυτό σημαίνει ότι σκοπός της είναι η αποφυγή των καθυστερήσεων πληρωμών και στο πλαίσιο των δημοσίων συμβάσεων, όπως προκύπτει από την τέταρτη αιτιολογική σκέψη της⁴². Συναφώς, η οδηγία χρησιμοποιεί τον όρο «δημόσια αρχή» στον οποίον προσδίδει ευρεία έννοια. Σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 1, νοείται ως «δημόσια αρχή»

38. Η επίμαχη ιταλική ρύθμιση ορίζει ότι ο δανειστής που διαθέτει εκτελεστό τίτλο κατά οργάνων της διοίκησης, ο οποίος έχει εκδοθεί εγκύρως εντός 90 ημερών, σύμφωνα με την οδηγία 2000/35, δεν μπορεί να προβεί σε αναγκαστική εκτέλεση πριν την πάροδο προθεσμίας 120 ημερών από την επίδοση του εν λόγω εκτελεστού τίτλου στα όργανα της διοίκησης. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, στο χρονικό αυτό διάστημα μπορούν

40 — Αυτό υπογραμμίστηκε, για παράδειγμα, στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου των Βρυξελλών της 23ης και 24ης Μαρτίου 2006, 7775/1/06 REV 1, σ. 8, σημείο 28, που δημοσιεύονται στον δικτυακό τόπο http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/89013.pdf

41 — Μελέτη *Review of the effectiveness of European Community legislation in combating late payments*, την οποία ανέθεσε το 2006 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο δικηγορικό γραφείο Demolin, Brulard, Barthelemy, Hoche υπό τη διεύθυνση του Jean Albert, και η οποία δημοσιεύθηκε στο δικτυακό τόπο http://ec.europa.eu/enterprise/regulation/late_payments/doc/finalreport_en.pdf, σ. 20.

42 — Συναφώς, η τέταρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2000/35 μνημονεύει τη γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την Πράσινη Βίβλο της Επιτροπής «Οι δημόσιες συμβάσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση: κατευθύνσεις και προβληματισμοί για το μέλλον» (ΕΕ C 287, 22.9.1997, σ. 92), στην οποία η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επισμαίνει, μεταξύ άλλων, το πρόβλημα των καθυστερήσεων πληρωμών στις διαδικασίες δημοσίων συμβάσεων.

43 — Οδηγία 92/50/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1992, για το συντονισμό των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων υπηρεσιών (ΕΕ L 209, 24.7.1992, σ. 1), οδηγία 93/36/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1993, περί συντονισμού των διαδικασιών για τη σύναψη συμβάσεων δημοσίων προμηθειών (ΕΕ L 199, 9.8.1993, σ. 1), οδηγία 93/37/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1993, περί συντονισμού των διαδικασιών για τη σύναψη συμβάσεων δημοσίων έργων (ΕΕ L 199, 9.8.1993, σ. 54) και οδηγία 93/38/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1993, περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των τηλεπικοινωνιών (ΕΕ L 199, 9.8.1993, σ. 84).

44 — Μελέτη *Review of the effectiveness of European Community legislation in combating late payments*, την οποία ανέθεσε το 2006 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο δικηγορικό γραφείο Demolin, Brulard, Barthelemy, Hoche υπό τη διεύθυνση του Jean Albert, και η οποία δημοσιεύθηκε στον δικτυακό τόπο http://ec.europa.eu/enterprise/regulation/late_payments/doc/finalreport_en.pdf.

45 — Μελέτη *Review of the effectiveness of European Community legislation in combating late payments*, την οποία ανέθεσε το 2006 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο δικηγορικό γραφείο Demolin, Brulard, Barthelemy, Hoche υπό τη διεύθυνση του Jean Albert, και η οποία δημοσιεύθηκε στο δικτυακό τόπο http://ec.europa.eu/enterprise/regulation/late_payments/doc/finalreport_en.pdf, σ. 208.

να συντελεστούν οι πράξεις που απαιτούνται για την αναγκαστική εκτέλεση, αλλά δεν μπορεί να αρχίσει η ίδια η εκτέλεση. Στην πράξη, η διάταξη έχει τα ίδια αποτελέσματα όπως και αν προέβλεπε ότι ο εκτελεστός τίτλος εκδίδεται εντός 210 ημερών από την κατάθεση της αγωγής ή αιτήσεως στο δικαστήριο ή άλλο αρμόδιο όργανο. Κατά συνέπεια, η σύντομη προθεσμία των 90 ημερών για την έκδοση του εκτελεστού τίτλου, την οποία προβλέπει το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/35, καθίσταται κενό γράμμα.

39. Υπ' αυτό το πρίσμα πρέπει να ερμηνευθεί και η δέκατη πέμπτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2000/35, η οποία ορίζει, μεταξύ άλλων, ότι η οδηγία δεν ρυθμίζει τους όρους σύμφωνα με τους οποίους μπορεί να διακοπεί ή να ανασταλεί η αναγκαστική εκτέλεση. Η Ιταλική Κυβέρνηση φρονεί ότι η περίπτωση καθυστέρησης της αναγκαστικής εκτελέσεως κατά δημόσιας αρχής υπάγεται στο πεδίο της αναστολής της εκτελέσεως υπό την έννοια της δέκατης πέμπτης αιτιολογικής σκέψεως της οδηγίας 2000/35. Η άποψη αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή. Κατ' αναλογία προς την ερμηνεία που έγινε δεκτή για το άρθρο 5, παράγραφος 1, μπορεί να θεωρηθεί, και σε σχέση με τη δέκατη πέμπτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2000/35, ότι τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να θεσπίζουν τους όρους διακοπής ή αναστολής της αναγκαστικής εκτελέσεως, αλλά οι όροι τους οποίους θεσπίζουν δεν πρέπει να αφαιρούν κάθε πρακτική αποτελεσματικότητα από τις διατάξεις της οδηγίας. Μια τέτοια ερμηνεία της οδηγίας 2000/35 ουδαμώς επηρεάζει τη γενική αρμοδιότητα των κρατών μελών να θεσπίζουν τους όρους διακοπής ή αναστολής της αναγκαστικής εκτελέσεως στην εσωτερική νομοθεσία.

40. Το άρθρο 5, παράγραφος 1, είναι μία από τις διατάξεις της οδηγίας 2000/35 που παραπέμπουν στις εθνικές έννομες τάξεις. Υπ' αυτήν την έννοια, μπορεί να θεωρηθεί ανάλογο προς το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας, το οποίο αφορά την παρακράτηση της κυριότητας και με το οποίο ασχολήθηκε το Δικαστήριο στην προπαρατεθείσα υπόθεση Επιτροπή κατά Ιταλίας⁴⁶. Στην υπόθεση εκείνη, η οποία αφορούσε το ζήτημα αν η ρήτρα παρακρατήσεως της κυριότητας πρέπει να περιλαμβάνεται σε ένα έκαστο των τιμολογίων των επακόλουθων παραδόσεων, τα οποία έχουν βέβαιη χρονολογία, το Δικαστήριο έκρινε ότι το ζήτημα έπρεπε να ρυθμιστεί από την εσωτερική νομοθεσία. Στην προοπτική αυτή, θα μπορούσε ίσως να θεωρηθεί ότι και το ζήτημα που τίθεται στην προκειμένη υπόθεση θα έπρεπε να ρυθμίζει η εσωτερική νομοθεσία. Εντούτοις, τα ζητήματα τα οποία αφορούν οι δύο υποθέσεις διαφέρουν ριζικά. Στην προπαρατεθείσα υπόθεση Επιτροπή κατά Ιταλίας, η ιταλική ρύθμιση αφορούσε αποκλειστικά την αποτελεσματικότητα της ρήτρας παρακρατήσεως της κυριότητας, δηλαδή προσδιόριζε ένα από τα χαρακτηριστικά αυτής της ρήτρας. Αντιθέτως, στην προκειμένη υπόθεση, η ιταλική ρύθμιση δεν προσδιορίζει τα χαρακτηριστικά που είναι απαραίτητα για την έκδοση του εκτελεστού τίτλου, αλλά ακυρώνει τη σύντομη προθεσμία εκδόσεώς του.

41. Η ιταλική ρύθμιση αντιβαίνει προς τον σκοπό της οδηγίας 2000/35 διότι ευνοεί τα όργανα της διοικήσεως εις βάρος των επιχειρήσεων. Με τον τρόπο αυτό, αφενός, καθιστά αδύνατη την αποτελεσματική προστασία, ιδίως των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, ενώ, αφετέρου, εμποδίζει την έγκαιρη εξόφληση στο πλαίσιο των δημοσίων συμβάσεων.

46 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 16 απόφαση.

Η Ιταλική Κυβέρνηση επιβεβαιώνει ότι η προνομιακή μεταχείριση που επιφυλάσσεται στα όργανα της διοικήσεως δικαιολογείται από επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος, διότι η καθυστέρηση της εκτελέσεως εξασφαλίζει την κανονική άσκηση της δημόσιας διοικήσεως. Η άποψη αυτή δεν μπορεί να δικαιολογήσει την επίμαχη ιταλική ρύθμιση. Με την επιμήκυνση της προθεσμίας πληρωμής, τα όργανα της διοικήσεως στην πραγματικότητα παρακρατούν υπό μορφή δανείου τα χρήματα των δανειστών τους, οι οποίοι θα έπρεπε να είχαν λάβει τα χρήματά τους με τη λήξη της προθεσμίας πληρωμής. Οι δανειστές, ή καλύτερα οι επιχειρήσεις, οφειλέτες των οποίων είναι τα όργανα της διοικήσεως, μπορούν επίσης να προβάλουν το επιχειρήμα ότι, λόγω των καθυστερήσεων πληρωμών, δεν μπορούν να λειτουργήσουν κανονικά και να εξασφαλίσουν τη φερεγγυότητα της εμπορικής δραστηριότητάς τους. Η έγκαιρη πληρωμή έχει τεράστια σημασία για τις επιχειρήσεις αυτές διότι, σε περίπτωση αφερεγγυότητας, επισείεται η απειλή της πτωχεύσεως, η οποία δεν αφορά τα όργανα της διοικήσεως. Εξάλλου, θα πρέπει να συνεκτιμηθεί το γεγονός ότι, σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 2000/35, τα κράτη μέλη μπορούν να διατηρήσουν σε ισχύ ή να θεσπίσουν διατάξεις ευνοϊκότερες για τον δανειστή· εξ αντιδιαστολής, μπορεί να θεωρηθεί ότι η θέσπιση από το κράτος μέλος διατάξεων ευνοϊκότερων για τον οφειλέτη προσκρούει στην οδηγία.

42. Πρέπει να θεωρηθεί ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούσαν πριν από τη λήξη της προθεσμίας μεταφοράς της οδηγίας να θεσπίσουν διατάξεις αντίθετες προς τον σκοπό

της⁴⁷. Συναφώς, θα ήθελα να επισημάνω ότι η Ιταλία τροποποίησε την προθεσμία αναστολής της εκτελέσεως, αυξάνοντας την από 60 αρχικά ημέρες σε 120, στις 23 Δεκεμβρίου 2000, δηλαδή έξι μήνες μετά την έκδοση της οδηγίας 2000/35⁴⁸ και εντός της προθεσμίας μεταφοράς της, η οποία έληγε στις 8 Αυγούστου 2002⁴⁹. Η συμπεριφορά της Ιταλίας μπορεί συνεπώς να χαρακτηριστεί καταστρατήγηση του σκοπού της οδηγίας και συμπεριφορά *in fraudem legis*⁵⁰. Σύμφωνα με το άρθρο 249, τρίτο εδάφιο, ΕΚ, τα κράτη μέλη, μολοντί δεσμεύονται από την οδηγία όσον αφορά το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, είναι ελεύθερα να επιλέγουν τον τύπο και τα μέσα που είναι απαραίτητα για τη μεταφορά της. Κατά πάγια νομολογία, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να μεταφέρουν μια οδηγία κατά τρόπο που να εγγυάται την πρακτική αποτελεσματικότητά της (*effet utile*)⁵¹, ενώ η πράξη μεταφοράς πρέπει

47 — Αποφάσεις της 18ης Δεκεμβρίου 1997, C-129/96, *Inter-Environnement Wallonie* (Συλλογή 1997, σ. I-7411, σκέψη 45), της 8ης Μαΐου 2003, C-14/02, *ATRAL* (Συλλογή 2003, σ. I-4431, σκέψη 58), της 10ης Νοεμβρίου 2005, C-316/04, *Stichting Zuid-Hollandse Milieufederatie* (Συλλογή 2005, σ. I-9759, σκέψη 42). Όσον αφορά τη θεωρία, βλ. Lenaerts, K., Van Nuffel, P., *Constitutional Law of the European Union*, 2η έκδοση, Sweet & Maxwell, Λονδίνο, 2005, σ. 768.

48 — Η οδηγία 2000/35 εκδόθηκε στις 29 Ιουνίου 2000.

49 — Άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/35.

50 — Σύμφωνα με τον Ρωμαιο νομοδιδάσκαλο Παύλο, *Digesto* 1, 3, 29. Βλ. Kranjc, J., *Latinski pravni reki, Cankarjeva založba*, Λουμπλιάνα, 1998, σ. 116. Ο Kranjc αναφέρει τον Παύλο, ο οποίος υπογραμμίζει ότι η διαφορά μεταξύ παράβασης και καταστρατήγησης του νόμου έγκειται στο ότι η παράβαση είναι συμπεριφορά αντίθετη προς τον νόμο, ενώ η καταστρατήγηση είναι συμπεριφορά φαινομενικά σύμφωνη με τον νόμο, η οποία οδηγεί στην πραγματικότητα στην παράκαμψη ενός κανόνα.

51 — Η νομολογία για το ζήτημα της πρακτικής αποτελεσματικότητας (*effet utile*) είναι ογκώδης. Συναφώς βλ., για παράδειγμα, αποφάσεις της 12ης Σεπτεμβρίου 1996, C-58/95, C-75/95, C-112/95, C-119/95, C-123/95, C-135/95, C-140/95, C-141/95, C-154/95 και C-157/95, Gallotti κ.λπ. (Συλλογή 1996, σ. I-4345, σκέψη 14), της 14ης Ιουλίου 2005, C-386/03, *Επιτροπή κατά Γερμανίας* (Συλλογή 2005, σ. I-6947, σκέψη 28), της 4ης Ιουλίου 2006, C-212/04, *Adeneler κ.λπ.* (Συλλογή 2006, σ. I-6057, σκέψη 93), της 13ης Δεκεμβρίου 2007, C-250/06, *United Pan-Europe Communications Belgium* (Συλλογή 2007, σ. I-11767, σκέψη 45), και της 18ης Δεκεμβρίου 2007, C-341/05, *Laval un Partneri* (Συλλογή 2007, σ. I-11135, σκέψη 80).

να εγγυάται τον σεβασμό των σκοπών που καθορίζει η οδηγία⁵².

43. Μολονότι η γραμματική ερμηνεία του άρθρου 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/35 οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η φάση που ακολουθεί την έκδοση του εκτελεστού τίτλου δεν εμπίπτει στις αρμοδιότητες της Κοινότητας, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να ασκούν τις αρμοδιότητές τους κατά τρόπο που να αντιβαίνει στον σκοπό ισχύουσας κοινοτικής ρυθμίσεως. Πράγματι, η κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ της Κοινότητας και των κρατών μελών δεν σημαίνει ότι τα κράτη μέλη μπορούν, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους, να θεσπίζουν διατάξεις αντίθετες προς τον σκοπό της οδηγίας. Σύμφωνα με το άρθρο 10, πρώτο εδάφιο, ΕΚ, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να «λαμβάνουν κάθε γενικό ή ειδικό μέτρο κατάλληλο να εξασφαλίσει την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την [...] Συνθήκη ή προκύπτουν από πράξεις των οργάνων της Κοινότητας». Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 10, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να απέχουν «από κάθε μέτρο που δύναται να θέσει σε κίνδυνο την πραγματοποίηση των σκοπών της [...] Συνθήκης». Ανάλογη υποχρέωση βάσει της οποίας τα κράτη μέλη υποχρεούνται να τηρούν το

κοινοτικό δίκαιο και στους τομείς αρμοδιότητάς τους προβλέπεται, για παράδειγμα, στους τομείς της άμεσης φορολογίας⁵³, των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας⁵⁴ και της εκπαίδευσης⁵⁵.

44. Υπογραμμίζω, τέλος, ότι η οδηγία 2000/35 δεν απαγορεύει την ιταλική ρύθμιση στο σύνολό της, αλλά μόνο στο επίπεδο του καθ' ύλην πεδίου εφαρμογής της οδηγίας, δηλαδή εφόσον πρόκειται για μη αμφισβητούμενη απαίτηση από εμπορική συναλλαγή. Η οδηγία 2000/35 δεν αναφέρεται σε άλλες κατηγορίες απαιτήσεων και συνεπώς δεν

52 — Συναφώς, σε σχέση με την οδηγία 2000/35, ο Conti παρατηρεί ότι, για τη μεταφορά της στην εγχώρια έννομη τάξη, είναι απαραίτητο να διασφαλιστεί η voluntas legis. Βλ. Conti, R., *La direttiva 2000/35/CE sui ritardati pagamenti e la legge comunitaria 2001 di delega al Governo per la sua attuazione*, Corriere giuridico, αριθ. 6/2002, σ. 815. Σχετικά με την πρακτική αποτελεσματικότητα, βλ. και Baron, F. κ.λπ., *Union Européenne 2006-2007. Memento pratique Francis Lefebvre*, Editions Francis Lefebvre, Levallois, 2005, σ. 19, σημείο 85, Lenaerts, K., Van Nuffel, P., *Constitutional Law of the European Union*, 2η έκδοση, Sweet & Maxwell, Λονδίνο, 2005, σ. 531. Για τα κράτη μέλη, η επίτευξη των στόχων του κοινοτικού κανόνα αποτελεί υποχρέωση αποτελέσματος. Έτσι και Schmidt, G., v von der Groeben, H., Schwarze, J. (επιμέλεια), *Kommentar zum Vertrag über die Europäische Union und zur Gründung der Europäischen Gemeinschaft*, 6η έκδοση, Nomos, Baden-Baden, 2003, 4ος τόμος, σχόλιο για το άρθρο 249, σ. 786, σημείο 38.

53 — Ο τομέας της άμεσης φορολογίας δεν εμπίπτει, καθεαυτός, στις αρμοδιότητες της Κοινότητας. Εντούτοις, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να ασκούν τις αρμοδιότητές τους σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο. Βλ., για παράδειγμα, αποφάσεις της 14ης Φεβρουαρίου 1995, C-279/93, Schumacker (Συλλογή 1995, σ. I-225, σκέψη 21), της 21ης Νοεμβρίου 2002, C-436/00, X και Y (Συλλογή 2002, σ. I-10829, σκέψη 32), και της 11ης Μαρτίου 2004, C-9/02, Lasteyrie du Saillant (Συλλογή 2004, σ. I-2409, σκέψη 44).

54 — Για παράδειγμα, με την απόφαση της 16ης Μαΐου 2006, C-372/04, Watts (Συλλογή 2006, σ. I-4325, σκέψη 92), το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι: «Δεν αμφισβητείται ότι το κοινοτικό δίκαιο δεν θίγει την εξουσία των κρατών μελών να διαρρυθμίζουν τα συστήματά τους κοινωνικής ασφαλίσεως και, ελλείψει εναρμονίσεως σε κοινοτικό επίπεδο, απόκειται στη νομοθεσία κάθε κράτους μέλους να καθορίσει τις προϋποθέσεις υπαγωγής σε σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως, τα κράτη μέλη όμως οφείλουν να τηρούν, κατά την άσκηση της αρμοδιότητας αυτής, το κοινοτικό δίκαιο, ιδίως δε τις διατάξεις περί ελεύθερης παροχής υπηρεσιών». Βλ. και αποφάσεις της 12ης Ιουλίου 2001, C-157/99, Smits και Peerbooms (Συλλογή 2001, σ. I-5473, σκέψη 46), και της 13ης Μαΐου 2003, C-385/99, Müller-Fauré και van Riet (Συλλογή 2003, σ. I-4509, σκέψη 17).

55 — Συναφώς το Δικαστήριο έχει υπογραμμίσει ότι, μολονότι είναι αληθές ότι τα κράτη μέλη είναι αρμόδια να καθορίζουν το περιεχόμενο της διδασκαλίας και την οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος, εντούτοις κατά την άσκηση της αρμοδιότητας αυτής, οφείλουν να τηρούν το κοινοτικό δίκαιο. Βλ., για παράδειγμα, αποφάσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2007, C-76/05, Schwarz και Gooijes-Schwarz (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμα στη Συλλογή, σκέψη 70), και της 23ης Οκτωβρίου 2007, C-11/06 και C-12/06, Morgan και Bucher (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμα στη Συλλογή, σκέψη 24).

μπορεί να έχει καμία επίπτωση στην ιταλική ρύθμιση όσον αφορά κάποια άλλη κατηγορία. Εν πάση περιπτώσει, η διαπίστωση ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη ρύθμιση προσκρούει στην οδηγία 2000/35 δεν γεννά

γενική αρμοδιότητα της Κοινότητας για τη ρύθμιση διαδικασιών αναγκαστικής εκτέλεσης που στερούνται διασυνοριακού χαρακτήρα.

VII — Πρόταση

45. Βάσει των προεκτεθέντων προτείνω στο Δικαστήριο να αποφανθεί ότι η οδηγία 2000/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 2000, για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απαγορεύει εθνική διάταξη όπως το άρθρο 14 του νομοθετικού διατάγματος 669/1996, σύμφωνα με το οποίο ο δανειστής που διαθέτει εκτελεστό τίτλο σχετικό με μη αμφισβητούμενη απαίτηση κατά δημόσιας αρχής, αφορώσα αμοιβή για εμπορική συναλλαγή, δεν μπορεί να προβεί σε αναγκαστική εκτέλεση κατά της εν λόγω δημόσιας αρχής πριν την πάροδο προθεσμίας 120 ημερών από την επίδοση σε αυτή του εκτελεστού τίτλου.